



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

2. Aliæ Quæstiones de eadem re diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

cro editæ fuerunt, quibus teste L. i. uo, lib. 2. sanc-
tum erat, vt si quis aduersus eas fecisset, facer ali-
cui Deorum cum familia, pecuniâque esset.

Apud Romanos porro tria erant Comitiorum
genera; Curiata, Cæturata, Tributa. Comitia di-
cebantur, quia vniuersi ciues coibant, vel ad ma-
gistratus creandos, vel ad leges sanciendo, vel
ad res, belli pacisue decernendas. Hæc enim tria
ad vniuersum populum pertinebant. Cum autem
conuocati Ciues curiatim, hoc est, per curias di-
uisi suffragium ferebant, dicebantur comitia Cu-
riata. In Cæturatis verò suffragia centuriatim
populus ferebat, in Tributis tributim. Est autem
ab Romulo illud sanè, & sagaciter inuentum, &
prudenter constitutum, quod alij quoque reges
eum infecuti seruarunt, vt viritum omnes suffra-
gium eadem vi, eodemque iure ferrent. Populus
quidem fuerat in triginta Curias diuisus; at quo-
ties ad tria, quæ diximus, comitia coibant, curia-
tim colligebantur suffragia, & tantundem, teste
Dionysio, valebat pauperimi, quantum ditissi-
mi calculus: cumq; pauci essent diuites præ mul-
titudine pauperum, vincebantur suffragijs, quæ
populus ferebat per curias: quisque in sua Curia
suffragium inibat, & quicquid pluribus curijs vi-
sum erat, id ratû, & firmû habebatur: & ideo hæc
comitia Curiata vocabantur, & leges in eiusmodi
comitijs constitutæ, Curiatæ leges dicebantur.
Hoc institutum ab Romulo primum in Romanâ
Republicam introductum; deinceps à sequen-
tibus regibus seruatum est.

Primus autem Ser. Tullius sex gradus suffra-
giorum fecit, & pro Curiatis Centuriata comi-
tia introduxit, vt neq; exclusus quisquam suffra-
gio videretur, & vis omnis penes primores ciui-
tatis esset. Distinxit enim populum in sex classes,
iuxta æstimationem bonorum, & facultatum cu-
jusque: & classes in centurias diuisit; ita vt ditissi-
mum quemque prima classis contineret, vlti-
ma tenuissimum quemque: & in prima classe o-
ctoginta centuriæ peditum, & decem, & octo e-
quitum conferentur: quæ etiam in classe, teste Li-
uio, erant duæ quoq; fabrorum Centuriæ, & pro-
inde prima classis constabat Senatoribus, & Pa-
tritijs viris, qui centum millibus æris censabantur.
Secunda classis continebat viginti centuri-
as, decem seniorum, decem iuniorum, quorum
census erat septuaginta quoq; millium æris. Ter-
tia classis erat cælus quinquaginta millium æris,
& constabat centurijs viginti, decem seniorum,
& decem iuniorum. Quartæ erat census viginti-
quinque millium æris, & in ea erant viginti cen-
turiæ, decem seniorum, & decem iuniorum. In
quinta classe census erat vndecim millium æris,
& continebat triginta centurias, quindecim senio-
rum, & quindecim iuniorum. Additæ sunt tres a-
liæ centuriæ, eodem teste L. i. uo, Tibicinû, & Cor-
nicinam. Opificum Census autè minor vndecim
millib; reliquam ciuium multitudinem habuit,
quæ erat maior populi copia, quam in vnam Cæ-
turiam redegit à militia, & tributo immunem, ac
liberam: & hæc erat sexta classis. Centuriæ itaq;
non solum censu, sed ætate etiam censabantur.
Fecit enim Rex alias Centurias seniorû, qui qua-
dragesimum quintum annum excedebant, alias
iuniorum à decimo septimo anno vsque ad qua-

dragesimum. In comitijs igitur centuriatis ciues
suffragia ferebant, prout censu, & ætate distin-
cti: & ita ciues primæ classis, prima suffragia in-
nibant. Quibus consentientibus reliquæ classes
ad suffragia minimè vocabantur: sed id decerne-
batur, quod visum fuerat primæ classis centurijs:
quæ sæpe vincebant: his verò variantibus ad suf-
fragia vocabantur cæturæ secundæ classis: quod
si nec tunc quidem calculi conuenirent; tertia
classis vocabatur, & deinceps quarta: idque fie-
bat, donec septem, & nonaginta centuriarum
conuenirent suffragia. Vnde cum in curiatis comi-
tijs ante Seru. Tullium paria suffragia essent
pauperum, & locupletum: quia pauperes plures
erant, pauci verò locupletes, omnia tunc tempo-
ris erant in magistratibus creandis, & legibus
ferendis, & bello ac pace decernenda, penes pau-
perum potestatem: ac proinde in huiusmodi comi-
tijs plebs, non Senatores valebant: id cum su-
stulisset Seru. Tullius, factum est, vt in comitijs
centuriatis Senatores, & Patritij valerent, non
plebs. Id verò Plebs ægrefereus, à Patribus seces-
sit, & non solum magistratus proprios creauit,
sed etiam leges constituit, & comitia sine Sena-
toribus. Et hæc comitia dicebantur Tributa; &
leges, Plebiscita. Et quia à Tribunis plebis pro-
mulgabatur, Tribunitiæ leges vocabantur. Tan-
dem id obtinuit plebs, vt plebiscitis suis Senato-
res quoque tenerentur: inde Plebiscita leges di-
ci cœperunt, eo quod vniuersos ciues penitus al-
ligarent.

Dion. l. 4.
Polyb. l. 6.

Cap. I I.

Alia questiones de eadem re diluntur.

PRIMO quaeritur, An lex sit Rationis, an vo-
luntatis? Duæ sunt inter Theologos senten-
tiæ; prima legem ait ad voluntatem pertinere;
ita vt nihil aliud sit nisi voluntas Principis ciui-
bus, & populis sibi subiectis proposita, & denun-
ciata. Sic opinantur Henr. quodlib. 9. q. 6. Bonau. 3.
dist. 17. ar. 1. q. 1. m. 12. Scot. 3. d. 36. q. 1. ar. 2. Dur. 2. d. 2. 4.
q. 2. & d. 37. q. 2. Gabr. 2. d. 39. q. 1. ar. 2. m. 12. 3. Almain.
tract. 3. Mor. ca. 2. Maior. 3. d. 33. q. 7. Medi. q. 2. de oratio.
Cast. de lege pæna. lib. 1. cap. 1. Proband hoc auctorita-
te B. Anselmi libro de conceptu Virginali, cap. 4. Dein-
dè, quia Imperare, est mouere, & impellere ad a-
gendum, sed voluntas est quæ mouet ceteras ho-
minis vires, & facultates ad opus faciendum. Itè,
quia imperantis est mouere dicendo, fac, vel, ne
facias; at huiusmodi actus intellectus, & rationis
esse non potest. Postremò, quia in l. 1. ff. de Constitu-
tionib. Principum legitur. Quod Principi placuit, legis ha-
bet vigorem: & Instit. De iure Naturali, Gentium, & Ci-
uili. §. consuet. dicitur: Principum placita, & arbitria esse
leges, & constitutiones.

Secunda opinio docet, Legem esse Rationis:
quod tradidit S. Tho. 1. 2. q. 90. ar. 1. Richar. 3. d. 33. ar.
2. q. 6. ad 3. & alio in loco S. Tho. 1. 2. q. 17. ar. 1. gene-
ratim scripsit, Imperium esse actû Rationis: quæ
opinio mihi magis probatur, secundum quam
Lex est actus rationis, quo Princeps suis ciuibus
denunciat, ac proponit voluntatem eos compell-
entem, ad aliquid faciendum, vel fugiendum. Ar-
istoteles enim ait, lib. 10. Eth. c. 9. legem esse ad 99,

id est, rationem siue sermonem à prudentia mente, vel intellectu profectum. Cicero *lib. 1. de legib.* testatur legem esse rationem à diuina mente constitutam, quæ recta suadet, vel imperat, prohibet, & contraria. Præterea, Lex, est certa norma, regula, & lux rerum agendarum: est illuminatrix, & directrix populorum, sapiens gubernatrix ciuitatum, magistra vitæ, præceptrix æquitatis. Postremo, legis est præscribere, quid faciendum, quid fugiendum: at ratio præscribit, non voluntas: legis est cuncta ordinare: sed ratio, non voluntas ordinat. hæc itaque omnia rationi per se; non voluntati conueniunt. Animaduertendum tamen est, ita legem esse rationis, vt contineat etiam voluntatem mouentem ac obligantem sibi alios. Nam tria ad legem requiruntur, scilicet motus, & impulsus voluntatis, non qualiscumq; sed Principis obligantis subditos sibi ciues; & mentis præscriptum res agendas ordinans, & denunciatio Rationis, motum & impulsum Voluntatis proponens, & patefaciens: Ex quibus tribus prima opinio censet esse in lege præcipuum voluntatis impulsus, & motum per rationem præscriptum, & denunciatum. *Secunda* verò sententia ait, præcipuum in lege esse rationis præscriptum impulsus voluntatis denunciatus, quod probabilius videtur, & verius.

Argumenta verò contrariæ opinionis facili negotio diluuntur: nam ad primum respondeo, nouum non esse, res per causas definiiri: quare Anselmus cum dixit Imperium esse voluntatis actum, causam explicuit, non formam: Imperium enim natura, & vi sua est rationis præscriptum denunciatus, quod voluntas volendo, aut nolendo præcipit, aut vetat. *Ad secundum* argumentum, Respondeo, legem mouere, & impellere per id, quod habet à sua causa, & origine, at per formam esse rationis, quæ faciendâ præscribit, atq; denunciatur: ratio enim est, quæ præscribit, hoc vel illud est faciendum; hoc vel illud est fugiendum: & hoc rationis præscriptum, est lex. *Ad tertium* respondeo, Imperium, siue præceptum legis esse rationis actum, quo denunciatur quid sit agendum, quid fugiendum. Et sicut Prudentis præceptum, siue præscriptum non est, fac, vel, ne facias, sed iudicium rationis, scilicet, faciendum est, aut non faciendum: sic etiam legis imperium est, hoc agendum est, illud vitandum. *Quartum* argumentum obijciebatur: Quod Principi placuit, habet legis vigorem: verum est, sed hoc nimirum, cum est per rationem ciuium promulgatum, & denunciatum. Item, placita, & arbitria Principum sunt leges, scilicet, vbi denunciantur: & certè Iurisconsultus in his legem per causam, non per formam definiuit.

Secundo quaeritur, An lex sit habitus, an actus? Nam vis ipsa, & facultas animæ esse non potest, ergo necesse est, vt sit habitus, vel actus; at videtur esse habitus: quoniam omni actu cessante lex permanet, etiam cum dormimus, leges extrat, qui bus tenemur. *S. Thomas*, respondet nec actum esse, nec habitum, sed quiddam per rationis actum constitutum, quod dicitur rationis præscriptum, siue principis iussum, prout ratio iubet, aut prohibet, aut princeps vetat, aut imperat.

Ceterum simplicius, & facilius dicitur potest, aut enim loquimur de lege scripta; aut de naturali:

si de scripta, est id, quod Princeps, vel Respublica iubet, quod aut scripto traditur, aut ciuium verbo denuntiatur, & inde memoriæ impressum in hæret. Si de naturali loquamur, lex est id, quod ratio ipsa naturalis iubet, vel prohibet, quodque aliquando actu est, aliquando verò habitu manet in mente, conceptis & retentis rerum agendarum imaginibus, & simulacris: ante omnem verò actum, & habitum lex naturalis elucet; quatenus lex dici potest ipsa Rationis facultas, legis seminarium, fons, causa, & origo. Lex naturalis sepius vocatur ipsum naturalis rationis lumen, quo bona, & honesta, praua item, & mala perspicimus, & discernimus, quo agenda & fugienda diiudicamus. Item, legem naturalem appellamus ipsa prima rerum agendarum, & fugendarum principia; bonum est amplectendum, malum est fugiendum: quod tibi non vis, alteri ne feceris; quæ sunt per se nota, & ex quibus alia iura deducuntur.

Tertio quaeritur, Quid sit lex? *Papinianus in l. lex est, ff. de legib.* Demosthenem secutus ita definit: *Lex est, inquit, commune præceptum, virorum prudentium consultum; delictorum, quæ sponte vel ignorantia contrahuntur, coercitio; sponso denique Respublice communi.* Quæ definitione, quatuor legis propria officia exprimuntur. Debet enim lex coli, & seruari ab omnibus generatim: debet quoque prudentium virorum consilio sanciri, & promulgari: supplicia itè malefactoris: præmia verò beneficis proponere. *Marcianus in l. nam & Demosthenes, ff. de legi. Chryssippi Stoici* definitionem commendat. *Lex, inquit, est diuinatum humanarumque rerum regina, lux, Princeps, & præses bonis, & malis, & regula iustarum, quæ docet agenda, & fugienda comperit.* Cicero verò legem definire tentauit *libro primo de legibus*: *Lex, ait, est summaratio iustitiae in natura: item ibidem, rectam rationem, & à numine deorum tractam, legem appellat, recta imperantem & contraria prohibentem, & lib. 1. de natu. Deorum, inquit: Lex est recti præceptum, prauitque depulsio.* Rursum *lib. 1. de legib.* *Lex, est æternum quiddam, quod vniuersum mundum regit, ac temperat.* Item, *sapientia, & ratio ad inuendum & præbendum idonea.* Sed his definitionibus Tullianis videtur lex naturalis, & æterna describi, non humana & scripta. Apud *Gellium*, quem quidam Agellium appellant, *Capito Iurisconsultus*: *Lex, inquit, est generale iussum populi, aut plebis, rogante Magistratu.* Hæc autem definitio solum conuenit legibus à Romano populo, vel plebe constitutis. *Lex est, inquit, alij, inuentio, & donum Dei, & communis constitutio ciuitatis, & correptio vtriusque errorum.*

Theologi, *Gabriel, Almainus, & Maior Gersonem* secuti definiunt ad hunc modum: *Lex est signum verum, angelo, vel homini denuncians præscriptum alicuius obligans ad aliquid agendum, vel fugiendum. Dicitur (Signum verum) quia quod falsum est, vim legis habere non potest: nam si conscientia errans suo nos præcepto compellit ad aliquid faciendum, non per se; sed ex accidente habet, nempe ex ignorantia, qua decepti putamus teneri nos lege. Dicitur (obligans) quoniam ad legem non satis est si velit Princeps, vt ciues quippiam efficiant; sed etiam necesse est, vt velit eos sua lege, quam decernerit, adstringi & obligari ad naturam, & rationem legis pertinere, vt vim habeat obligandi: si nos non teneat, & alliget,*

*S. Th. 1. 2.
q. 90. ar. 1.
ad 2. & q.
94. ar. 1.*

*Gal. 3. 12.
mod. an.
cap. 11.*

*Gal. 3. 12.
17. q. 1. 1.
Almainus.
Maur. 1.
lib. 2. 1.*

Lex non

lex non est. An verò leges, quæ poenales vocantur conscientiam, & animam ligent, & an leges consilium dantes, vel aliquid permittentis sint propriæ, & simpliciter leges, dicemus inferius.

Quartò queritur, An ad legis substantiam, ratione, & vim scriptura pertineat? quod est querere, An oporteat legem humanam esse scriptam, ut nos liget, ac teneat, & quæstio intelligitur tantum de lege, quæ est à consuetudine, vim legis habente, distincta, & intelligitur, an vim legis sine scriptura habeat etiam in foro iudiciali. Hanc quæstionem latè pertractarunt Felinus, & Aug. Beroius: pressè verò, & paucis Panormitanus in Rubrica de constitutionibus. Sunt duæ opinioniones: prima affirmat scripturam requiri ad legem humanam. Sic Albericus, Salicetus, Glossa, & Archidiaconus citati à Felino, & Beroio. Immo hanc opinionem esse communem Iuris civilis interpretum, tradit Beroius. Secunda opinio negat ad legis substantiam scripturam esse necessariam, sed sufficere si tantum testibus comprobetur. Sic Ioann. Andreas, Speculator, Antonius Imola, Abbas, quos referunt Felinus, & Beroius; & communem esse inter Canonici iuris doctores, ait idem Beroius. Cui sententiæ magis accedo, tanquam probabiliori. In foro itaque conscientie, immò etiam iudiciali ad substantiam vel rationem legis humanæ scriptura minimè requiritur, satis est, si aliud cõstet, saltem iure canonico communi: nam multæ leges primò fuerunt vsu receptæ, deinde verò scripto mandata, leges item primo cõduntur, feruntur ad populum, voce publica promulgantur, deinde verò in scripturam rediguntur, ut ex scripto legantur ab omnibus. Præterea, cap. in istis. dist. habetur: Tunc leges constituuntur, cum solemniter promulgantur. Sed sæpè fit, ut lex primò publicè promulgetur, deinde verò literis consignetur. Accedit, quòd dicitur in cap. Consuetudo, dist. 1. Consuetudo pro lege suscipitur, cum desit lex. Nec differit scripturam, an ratione consistat: quoniam ratio legem commendat. Hæc ibi. Et capitula, Institutionis, vigesima quinta, questione secunda, legimus. Institutionis nostræ decreta, siue quæ scripto decernimus, siue quæ in nostra presentia videntur esse disposita. Et capit. 1. de Iureiurando in 6. scriptum est: Nisi inramenta, si auctoritate, & consuetudine Ecclesiarum, scripta, aut non scripta inuincibiliter obseruare, &c. Ex quo efficitur, ut etiam in foro iudiciali ad legis substantiam, scriptura iure canonico minimè necessaria sit. Immo in iure etiam civili communi, non videtur scriptura requiri: nam Instit. de Iure Naturali, Gentium, & Civili, §. sed & quod consuetudine est. Quodcumque ergo Imperator per epistolam constituit, vel cognoscens decreuit, vel edito præcepit, legem esse constat.

Verum contra hæc obijciuntur nonnulla: Primum est, quòd ca. lex dist. 1. ex Isidoro refertur: Lex, est consuetudo scripta. Augustin⁹ Beroius laborat plurimum in hoc argumento diluendo. Sed facilius est dicere, Isidorum locutum fuisse de eo, quòd in legibus sæpè contingit. frequenter enim, ac vè plurimum scripto mandantur; non tamen inde conficitur, ut ad legis substantiam scriptura pertineat. Secundo obijciuntur: Lex à consuetudine differt: quòd consuetudo est ius non scriptum, ergo Lex, ut à consuetudine distincta, est ius scriptum. Respondeo, hoc legem à consuetudine differre,

quòd consuetudo approbata vim legis habeat, ita ut consuetudo per se nunquam sit ius scriptum; at verò Lex plerumq; in scripto consistit. Tertio obijciunt nonnulli, Instit. de Iure Naturali, Gentium, & Civili, §. constat: sic haberi, Ius scriptum, aut non scriptum, consistit: scriptum autem, est lex, Plebiscitum, Senatus consultum, Principum placita, Magistratum edicta, Responsa prudentum, Et §. sine scripto, subiungitur: Sine scripto ius venit, quòd vsus comprobauit. Et dist. 1. cap. Ius generale, dicitur: Ius autem legibus constat, aut moribus. Et deinde sequitur: lex, est consuetudo scripta: Mos, est longa consuetudo ex moribus vntium tantummodo tracta. Et cap. Consuetudo, concluditur: Quæ in scriptis redacta est, vocatur consuetudo, lex siue ius: quæ verò in scriptis redacta non est, consuetudo appellatur. Respondeo, hæc omnia ideo esse dicta, ut intelligeremus, hoc inter consuetudinem, & legem distare, quòd consuetudo vsu tantum, non scripto constat; at verò lex sæpè scripto constat. Postremò obijciunt, quòd in l. Romanum, c. de legibus legitur. Si in posterum noua Lex statuatur, eam ab omnibus præceribus tractari debere: & si vniuersis placuerit, tunc dicitur & collectis omnibus recitari: & cum omnes consenserint, in sacra imperatorio consistorio recitari. Et subiungitur, non aliter in posterum legem promulgandam, nisi fuerit prædicta forma seruata. Respondeo, in ea lege nihil cõtineri, quò probetur, scripturam ad legis substantiam esse necessariam, nisi quatenus scribebatur, ut ex scripto coram omnibus recitaretur, & esset omnibus nota.

Quintò queritur, An sit necessaria scriptura ad substantiam, & rationem Priuilegij, & facultatis à Principe concessæ (Hanc quæstionem fusè quoque tractarunt Felinus, & Augustinus Beroius in Rubrica de Constitutionibus; breuiter autem perstrinxit Abbas in cap. cum nostram, de rescriptis. De hoc sunt duæ opinioniones, prima ait scripturam requiri, ita ut omnis facultas à Principe concessa ante scripturam, vi & robore careat. Qui sint huius opinionis auctores referunt Felinus, & Beroius, Secunda opinio tradit, omnè facultatem, & Priuilegium solo verbo à Principe concessum esse perfectum, & proinde quamlibet facultatem à Romano Pontifice datam, vim habere statim atque supplicationi, quam vocant, hoc est, petitioni signatæ & ipsi oblata, respondet Pontifex sub scripto verbo, Placet, vel fiat. Hanc sententiam sequuntur Panormitanus, Felinus, Beroius, & Baldus in l. vltima, c. de legibus, & Glossa cap. Institutionis 25. quæst. 2. Ex quo deducit Abbas, & Baldus; Si Romanus Pontifex solo verbo compellaret Titium Episcopum, vel Abbatem, continuo ea sola compellatione Titius esset creatus Episcopus, vel Abbas, hoc est, eo ipso iurisdictionis potestatem, non tamen ordinis acciperet; aiuntque hanc esse opinionem communem, præsertim Pontificij iuris interpretum. Et probant ex cap. Institutionis, 25. quæst. 2. & Clemen. Dudum, §. Nos enim. De sepulchris.

In hac controuersia annotandum est, hanc iuris canonici doctorum sententiam intelligi debere secundum commune ius Canonicum, aut Civile, quoniam ex more, & consuetudine, vel peculiari statuto, vel vsu saltem Curie Romanæ potest aliud esse introductum. Secundo sciendum quoque est, Beneficiorum, id est, Clericorum Beneficiū Ecclesiasticum habentium, inter alias

obligationes, quib⁹ sunt Ecclesiæ obligati, vnam hanc esse, vt post Beneficium obtentum concessu & munere Romani Pontificis, decreto, & lege compellantur ad litterarum Pontificiarum expeditionem, quotiescunque Beneficium Ecclesiasticum est à Romano Pontifice collatum, confirmatum, vel vnitum. Vnde inter Extrauagantes communes de electione extat constitutio edita à Bonifacio, huius nominis octauo, quæ incipit. In iunctæ, in qua præcipitur, vt si Episcopatus, vel Superiores Abbatia, vel Prioratus fuerint à sede Apostolica collati, confirmati, vel vniti, nemo possit ante litteras expeditas possessionem apprehendere: alioqui totum sit irritum. Et quia huiusmodi constitutio in vniuersum non loquitur de omnibus Beneficijs; ideo, qui successere, Pontifices idem ius protendisse legimus ad omnia quoque Beneficia inferiora. Extat Pauli Tertij constitutio, quæ incipit: *Cum nobis*, alia Iulij Tertij, quæ incipit, *Sanctissimis*: in quibus Pontificum Constitutionibus comprehenduntur omnia inferiora Beneficia sedis Apostolicæ concessu impetrata. Extat item alia à Iulio secundo edita, cuius initium est, *Romani Pontificis*, quæ complectitur omnes Episcopatus, Abbatias, Prioratus siue in Titulum, siue in Commendam, siue in administrationem datos. Et ex Constitutione Iulij secundi citata constat ad omnia Beneficia, quæcunque sint à sede Apostolica accepta, vel per collationem, vt vocâr, vel per confirmationem, vel vniônem, vel dispensationem de retinendis Beneficijs post promotionem ad alia Beneficia, requiri litteras expeditas, ita vt qui sine huiusmodi litteris, Beneficia apprehenderint pro intrusis, & violentis possessoribus habeantur, nec faciant fructus suos, sed in conscientia ad restituendum ipso iure adigantur: nec iurari queant Regula Cancellariæ, de Annali, bienniali, trienniali uel possessore; & ipso iure priuantur Beneficijs obtentis, quorum possessionem apprehenderunt ante litteras Apostolicas, & inhabiles redduntur ad alia beneficia consequenda. Ex quo perspicitur, nullam vim habere, quod docet Nauarrus in *e. accepta de restit. spoliat. Opposi. d. nu. 2.4.* reprehendens Felinum, & alios, asserentes, huiusmodi Beneficiarios ante litteras expeditas Beneficia apprehedentes, esse pro intrusis habendos. Nam quamuis sententia Nauarri id negans vera sit secundum commune ius, & secundum prædictam Bonifacij constitutionem, quæ incipit, In iunctæ, non tamè iuxta nouum Pontificiarum constitutionum ius, & secundum morem in Romana curia receptum.

Tertiò animaduertendum est, aliud esse de Beneficijs Ordinariorum concessu, & auctoritate collatis. Nam si quis post impetratū beneficium Ordinarij auctoritate, ante litteras expeditas Beneficij possessionem adeptus fuerit, nullus iuris poenis afficitur, quia supradictæ Pontificiæ constitutiones solum loquuntur de Beneficijs à Romano Pontifice impetratis.

Quartò sciendum, extare Regulam. 25. ordine Cancellariæ, vt Gratia Apostolica informis censetur, id est, imperfecta ante litteras expeditas, & ne iudicetur iuxta formam supplicationum, signatarum, super quibuslibet impetrationibus, & concessionibus subscripto verbo Placet,

vel fiat, ex quo quidam deducunt, omnes impetrationes, & facultates Pontificias robore carere, ante litterarum expeditionem. Alij verius existimant, quod ait Felinus in *cap. Cognoscentes de Constitutionibus nu. 6.* exceptis causis beneficiarijs, impetrationes Apostolicas absque litteris expeditis, in foro quidem conscientie vim habere, licet in foro iudiciali robore careant. Regulam porò Cancellariæ citatam, de foro tantummodò iudiciali esse intelligendam: in ipsa enim Regula legitur: Vt non iudicetur, quibus verbis innuitur sermonem esse de foro iudiciali tantummodo, ego tamè arbitror id esse tenendum, quòd in hac parte, curiæ Romanæ vsus habuerit.

Quintò sciendum est, ad facultatem non referendi in Beneficijs curam animarum habentibus requiri præter iustam causam etiam facultatem impetratam, ab Ordinario in scriptis ex Tridentino Concilio *sessio. 23. ca. 5.*

Sextò est animaduertendum, Glossam in *ca. de censibus in 6. verbo; In scriptis*, enumerare triginta quattuor casus, in quibus ex iure scriptura requiritur, quos in præsentia silentio prætermitto, cum facile apud Glossam legi possint.

Ex his omnibus colligitur, quid sit dicendum de multis priuilegijs, facultatibus, indulgijs, & dispensationibus, vt vocant, quæ passim à Pontifice Romano impetrantur: Vt si alicui facultas conceditur eligendi Presbyteri, qui possit eius confessiones excipere, vel ingrediendi claustra sacrarum puellarum, vel virginum, vel faciendi, & offerendi hoc, aut alio modò sacrosanctum Missæ sacrificium, vel non seruandi ieiunium temporibus ab Ecclesiâ indictis; vel suscipiendi sacros ordines ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel iuris interstitijs minime obseruatis, hæc & id genus Pontificiæ facultates, vim habere videntur in foro conscientie, statim atque eas Romanus Pontifex concesserit subscripto verbo Placet, vel, Fiat.

Vltimò queritur, An ad substantiam, & rationem legis requiratur, vt teneat ac liget conscientiam? quod est querere, An si lex neminem aliger, legis vim, & naturam habeat? Respondeo non habere. alioqui enim consilia Christi Domini in Euangelio data, leges & præcepta fuissent: Murum date: Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: Si quis te perculserit in dextram maxillam tuam, præbe illi, & alteram. Obijcies, communem esse sententiam Canonici iuris interpretum, quam docet Felinus, legem consulentem tantum bono ciuium, quam consultoriam appellant, esse legem, licet ea nemo teneatur obtrictus. Item, iuris Ciuilis doctores in *l. legis virum, ff. de legibus*, communi consensu tradunt, legis aliquando esse consilium dare, & aliquæ tum in iure Ciuili, tum Canonico leges continentur, quæ tantum nobis consilium dant, obligationem non inducunt. Respondeo, legem vocari consilium, quia legis similitudinem, & modum obtineat, non tamen quia præcipiat aliquid, & iubeat: consilium enim propriè dicitur, ac docet, quod est ipsi cum lege commune, non tamen imperat, & ligat, quod est proprium legis. Proinde consilia ab iurisconsultis, nomine quidem non re, & substantia leges appellantur, & tanquã

normæ quædam, & regulæ directrices in agendo inter leges recensentur. vnde quæuis notum fit nobis, vt ait Gab. 3. d. 37. q. 1. ar. 1. n. 1. velle Principē, vt aliquid faciamus, lege minimè tenemur, nisi velit nos obligare.

Quæres, An Lex, cuius contemptor, aut violator pœnæ reus tantum est, non culpæ, vim & rationem legis obtineat? quod est quæres, An Lex, quæ non obtemperantem quamuis à culpa liberum, pœnæ tamen obstrictum tenet, sit propriè Lex? quidam aiunt non esse propriè legem, sed conuentionem inter Principem legislatorem, & subditos initam, vt pœnam luere debeant non obediens, licet culpam minimè contraxerint: at probabilior est sententiâ eorum, qui putant esse verè, & propriè legem; quoniam licet non ita liget conscientiam, vt qui eam non implet sese culpa obstringat, sic tamen ligat, vt contemptor, aut violator ipsius pœnam debeat sustinere, & id quidem nõ est ex voluntate, qua subditi sese pœnæ subiecerunt, sed auctoritate legislatoris, non obtemperantes adigentes ad pœnam perferendam: ad legis autem rationem satis est, si hoc aut illo modo liget, ac teneat ciues Principi subiectos.

Quæres deindè, An quando Religiosorum Institutum decernit in vniuersum, ne regulæ, & Constitutiones conscientiam ligent, hoc modo: Nolumus per aliquod nostrum statutum aliquem obligare ad culpam, ab ea generali Constitutione intelligere oporteat exceptum esse statutum illud speciale, quo superiori apertissimis verbis ostendit se obligationem inducere ad pœnâ perferendam, dicendo: Volumus, & declaramus, vt Constitutiones nostræ non obligent ad culpam, sed ad pœnam subeundam. Caietanus cum quæreret, an reus non seruans statutum obligans ad pœnam nõ ad culpam, peccatum incurrat, si pœnam non dederit, Respondet: Vbi eiusmodi generale statutum est de nõ obligando ad culpam, qualia sunt, inquit, statuta Dominicanæ instituti, nullam culpam contrahi, quamuis quis pœnam statuto irrogatam non soluat. Sicut enim, ait, non peccat, si quis statutum de silentio seruando perfringat; sic nec culpa vlla se maculat, si penam ob silentium violatum, vt statuti debita non luat. Quod probat, quia generalis est Constitutio, ne Dominicanæ ordinis statuta obligationem inducant contrahendi culpâ: sed species sub genere continentur, & qui totum dicit, nihil excludit: ergo silentij contemptor, sicut violando silentium non peccat, ita nec peccat, si pœnam violati silentij non perferat. Alphonsus Castrensis Caietanum confutat eo vno argumento, quod S. Thomas apertè testatur Dominicanos, licet in nullam culpam incurrant vi suarum Constitutionum, si eas non seruent, compelli tamen ad pœnam perfoluendam. Item, statuti cõditor apertè dicit se obligare ad pœnam, quamuis culpam non contrahant, qui statutis nõ parent, & obtemperant: at vbi obligatio est, ibi præceptum esse oportet, & præcepti, ac obligationis omissio in culpa est. Obijcies, Vbi culpa non præcessit, pœna non debetur: pœna enim ob culpam irrogatur. Item, statuto non parens pœnam luere debet, vi ipsius statuti: ac statutum apertè habet, culpæ reos non esse, qui ipsum nõ seruant:

ergo nec vlla culpa tenentur, qui statutum violant, & pœnam non soluant. Respondeo, posse quemlibet sese alteri obligare ad pœnam luendam, quamuis nihil delinquat. Item, superior ius & potestatem habet obligandi inferiorem sibi subiectum ad pœnam sustinendam, etiamsi non deliquerit: nam pœna potest constitui sine peccato, dummodo iusta causa subsit. vnde regula iuris in 6. habet. sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus: & pœnam propriè acceptam esse peccati effectum, at fufius, & latius sumpta pœna vocatur, quicquid molestum, & acerbum quis absque vlla etiam culpa cogitur sustinere. Hæc opinio mihi magis probatur: nam S. Thomas 2. 2. q. 186. ar. 9. ad 1. ait, tale statutum non obligat ad culpam, sed solum ad pœnam taxatam sustinendam. Nec obstat, quod Caietanus opponit speciale statutum cum generali pugnare, si est obligatio ad pœnam subeundam. Nam generale statutum, quo dicitur: Nolumus nostras Constitutiones ad culpam obligare, intelligitur ea excepta Constitutione, in qua conditor eius exprimit se obligare ad pœnâ statuto irrogatam patiendam, quamuis nulla sit, in violatione statuti, culpa contracta.

Cap. III.

De promulgatione ad legis substantiam, & rationem necessaria.

PRIMO quæritur, An Promulgatio ad legis naturam, & substantiam sit necessaria? Respondeo, ex communi omnium, tum Ciuili, tum Canonici iuris interpretum, & Theologorum sententia, eam requiri: quod naturalis ratio manifestè conuincit. Nam lex, est iussum populi, Principis vel alterius potestatem habentis ciuibus patefactum, ac denunciatum; at non potest iussum alteri esse notum, nisi ei sit indicatum, & promulgatum. Item, ex iure Canonico constat promulgationem ad legem opus esse. Nam in cap. In istis, distinct. 4. dicitur: Leges instituantur, cum promulgantur. Præterea, idem est in iure ciuili constitutum: nam in c. de legibus, l. leges, habetur: Leges sacratissimæ, que constringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent. Et in Authentica, Vt factæ nouæ Constitutiones, decernitur tunc valere leges, ex quo in commune factæ sunt manifestæ. Olim apud Romanos primum lex à Magistratu scribatur domi suæ priuatim, & de ea cum viris prudentibus consultabatur: ne lex absurdi, vel incommodi aliquid cõtineret. Deindè, Magistratus in comitijs curiatis, vel Centuriatis, vel Tributis populum, aut plebem rogabat his verbis: Velitis, iubeatis hoc aut illud constitui. Populus, vel plebs si improbat, respondebat, A, id est, Antiquo, quasi diceret, Antiqua probò, noua non item: si probabat, respondebat: V. R. id est, Vti rogas, quasi diceret, Probo, & decerno vti rogas: & hæc apud scriptores Romanos dicebatur Rogatio legis. Postea Magistratu rogante, Populo vel plebe iubente, & decernente, hoc vel illud statui debere, Lex ipsa scripta promulgabatur trinis nundinis, hoc est, publicè proponebatur: nam, vt ait Festus, promulgari idem est, quod proponi, vt proposita